

Izhaja vsak četrtek in velja s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopolnjuje do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

16. številka.

Maribor, dne 21. aprila 1927.

61. letnik.

Vstajenje in mir.

Trpljenje in vstajenje: to je označba, pomen in nauk velikonočnih praznikov. Zveličar je nesel križ — breme greha vsega človeštva — na Golgoti, kjer je trpel in umrl, tretji dan pa je zmagovalno vstal iz groba.

Velikemu tednu je bilo podobno življenje človeštva — s obito med svetovno vojno. Vojna je končana pred devetimi leti, vstajenje pa vendar ni sledilo, vsaj ne v dovoljni meri. Z eno nogo stoji človeštvo še vedno v grobu, komaj da je dvignilo drugo nogo, da bi vstalo iz groba.

Povojno trpljenje traja naprej. Narodi in države omahujejo pod bremenom davkov ter preživljajo težko gospodarsko krizo. Poljedelske države trpijo vsled propadanja kmetijskega stanu, ki svojih pridelkov ne more prodati po primerni ceni, dočim mora za visoke cene kupovati vse drugo, kar potrebuje. Industrijske države trpijo vsled tega, ker izdelkom svoje industrije ne morejo oskrbeti dovolj odjemalcev, vsled česar trpijo ne samo industrijski, ki svojega blaga ne morejo prodati, marveč tudi delavci, ki ne najdejo dela in zaslužka. Brezposelnost je po nekaterih državah narasla do takega obsega, kakršnega predvojna doba ni poznala.

Gospodarska kriza je glavni nagib v zunanji politiki držav v Evropi in izven Evrope. Za gospodarsko ozdravljenje narodov pa je nujen predpogoj mir med državami. Vsi odločilni činitelji zunanje politike v poedinah državah zatrjujejo slovesno, da imajo pri vseh svojih ukrepih in podvzetjih strogo mirovno nameno. Ne bi bilo ne pravilne ne pravičnega, ako bi dvomili o iskrenosti in resničnosti njihovih mirovnih izjav. Nekak sum bi bil opravičen pri Mussoliniju, voditelju italijanskega fašizma in italijanske države.

Zadnji čas se je vsaj po časnikih čulo nekako rožljanje italijanskih sabelj in premikanje italijanskih topov. Bojazljive duše, ki v svojem strahu več slišijo, so že tudi čule prve topovske strele ali vsaj prvo prasketanje pušk. Pa ni prišlo do nobenega topovskega strela niti se niso sprožile puške, ki se drugače na meji balkanskih držav kaj rade sprožijo. Priznamo, da bi Mussolini v svoji fašistovski pretiranosti mogel prirediti kaj takega, kar je pred leti poskušal na otoku Krk uprizoriti proti Grški. Zaupamo pa v krepko roko drugih velesil, da bi takoj z vso odločnostjo potlačile vsak poskus kaljenja miru v Evropi — najsi tak poskus pride od kogarkoli, pa magari od samega Mussolinija, poglavarja italijanskih črnosrajčnikov. Tako je nevarnost oboroženega spora med našo državo in med Italijo, uprizorjena kakor nekako gledališko gromenje od teatralnosti italijanske diplomacije, prešla in ko se je o veliki noči zapela ter se še poje aleluja, se sme ta slavospev smatrati tudi v tem oziru kot zmagovalne ideje miru.

Kot najpripravnije sredstvo za ohranitev in utrditev miru na svetu smatrajo merodajni činitelji mednarodne politike zveze med poedinimi državami, takozvane prijateljske in razsodiščne zveze. Takšna zveza, namenjena za ves svet, obstoji v Ženevi pod imenom Društva narodov. Ta zveza bi mogla preprečiti vsak oboroženi spopad med posameznimi državami ter tako trajno zagotoviti mir, ako bi imela dovolj avtoritete (oblasti). Toda vele-

sile ji nočejo odstopiti one oblasti, s katero komandirajo nad drugimi državami, in zato je moč Društva narodov preslaba, da bi mogla med poedinimi državami rešiti vse spore in mir ogrožajoče točke na podlagi načela pravičnosti. Da more pravica zmagati, se mora krivica potlačiti. Kako pa je to mogoče, ako je tista država, ki dela drugi krivico, takozvana velesila? Nemoč Društva narodov se stopnjuje, ako se eni velesili pridruži druga velesila, ki je obenem svetovna sila. Tako je z Italijo, katero je zadnji čas vzela Anglija v svoje prijateljstvo in vrhovno zaščitništvo in katera je vsled svoje visoke in velmožne zaščitnice postala na Jadranskem morju in na Balkanu vse bolj objestna, pohlepna in napadalna.

Ker Društvo narodov ne more izvršiti svoje velike in obsežne naloge, bi jo naj delno vršile za posamezna ozemlja zveze med poedinimi državami. Tako je nastala locarnska zveza — tako imenovana od švicarskega mesta Locarna ob Velikem jezeru, kjer je bila v jeseni 1925 sklenjena — med Nemčijo in Francijo, ki bi naj pod jamstvom Anglije in Italije zagotovila francosko-nemški mir. Francosko-nemškemu Locarnu bi naj bile sledile druge slične zveze, zlasti balkanski Locarno med državami na Balkanu. Takšna zveza bi edina mogla zagotoviti uresničenje načela: Balkan balkanskim narodom ter osvoboditi balkanske države nevredne in v gospodarskem oziru škodljive vloge, da so samo sredstvo za sebične namene drugih držav in nekaka žoga v rokah velesil. Takšna zveza bi se morala skleniti. Da se še ni sklenila, je krivda pri vseh balkanskih državah brez izjeme, pa tudi škoda je pri vseh.

Balkanske države med seboj nočejo skleniti zveze, zato pa poedine iščejo zveze z državami izven Balkana, zlasti z Italijo. Italija je sklenila zvezo z našo državo — takozvano pogodbo prijateljstva med Italijo in našo državo meseca januarja 1924 —, potem z Rumunijo, v novembru 1926 pa z Albanijo pogodbo v Tirani, s katero je Albanija popolnoma prišla pod italijansko nadoblast. Italija je razpredla tudi proti ostalim državam na Balkanu svoje mreže, v katere hoče vjeti tudi Bolgarijo in Grčijo. Ako se ji to posreči, kar se tudi najbrž bo zgodilo, potem bo naša država obkrožena od vseh strani ter bo nudila sliko vjetnika v lastni trdnjavi. Obkroževalne namene Italije napram naši državi tudi potrjuje najnovejša zveza Italije, katero je v tem mesecu sklenila z Madžarsko o priliki, ko je madžarski ministrski predsednik grof Bethlen posetil Rim.

Kot nedostatek vseh takih in sličnih prijateljskih in razsodiščnih zvez med raznimi državami je treba za beležiti njihovo veliko število. Število prijateljev se množi, v istem razmerju pa njihova zvestoba ne raste, marveč se zmanjšuje. Eden sam prijatelj, močan in zvest, je boljši nego 10 prijateljev, kojih srce ni s teboj, marveč ima vsak s teboj svoje sebične namene. Društvo narodov, ako bi mu evropske velesile hotele kaj od svoje prevlasti odstopiti, bi bilo tak močan in zvest prijatelj. Sebičnost in krivičnost poedinih velesil pa mu tega ne dovoljuje.

In ravno v tem je vsa nesreča evropskega človeštva. Narodi hrepenijo po miru in po ozdravljenju. Vsako leto duhovno doživljajo veliki teden in veliko nedeljo svojega Zveličarja. Križ na Golgoti se dviga pred njihovimi očmi. Velikemu petku pa sledi velikonedeljsko jutro s prisrčnim

pozdravom vstalega Zveličarja vsem narodom: »Mir vam bodi!« Zakaj se ta zveličavni pozdrav Gospodov ne more obistiniti v celoti v mednarodnih in meddržavnih razmerah? Zakaj narodi ne morejo priti do onega na pravi red utemeljenega miru, ki ga tako želijo? Razlog je v tem, ker države, prav za prav vlastodržci v teh državah ne priznavajo in v dejanjih ne izvajajo tistih načel, katera je Kristus oznanjal, za katera je on živel in umrl, zlasti načelo pravičnosti. Kadar bo to načelo zmagalo v državah in njihovih medsebojnih odnosih, potem bo trpljenju sledilo — vstajenje.

Česar ne smeš storiti najhujšemu sovražniku,

so storili v preteklih dneh žerjavci in radičevci v državni zbornici. Ko je šlo za to, da se odpravi državna trošarina na riž, sveče, karbid in kavine nadomestke, so glasovali proti. Ko je šlo za to, da se odpravi carina za bencin in nafto, ki se potrebuje za obrtne, industrijske in kmetijske stroje, so glasovali proti. Ko je šlo za to, da se izpregleda kazni vinogradnikom, ki niso pravočasno prijavili svoj vinski pridelek, so glasovali proti. Ko je šlo za to, da se popravi krivica, ki se je dozdaj godila kronskim upokojencem, so glasovali proti. Ko je šlo za to, da se zviša pri osebni dohodnini obdajena začetna vsota in se s tem mali posestniki in obrtniki oprosto dohodnine, so glasovali proti. Ko je šlo za to, da se zniža taksa za pogodbe pri premicninah in nepremicninah, so glasovali proti. In zakaj? Samo zato, ker jih niso sprejeli v vlado. Kri ti zavre v glavi radi tolike hinavščine. Zapomni si dobro to glasovanje v zbornici, slovensko ljudstvo! Milijoni naj grejo v nič, ljudstvo naj umrje gladu in revščini, gospodom okoli Žerjava in Radiča je vseeno, dokler jim ljudstvo ne ponudi ministrskih stolčkov. Prvo je lastna čast in lastni žep — in vendar vpijejo venomer, da so prijatelji, da, rešitelji naroda in države. Zdaj bodo vendar slepi naročniki nasprotnih listov spoznali, da je njihovo prijateljstvo le preračunjena laž in zavijanje resnice. Glasovanje v parlamentu v četrtek, dne 31. marca 1927 je našim nasprotnikom strgalo krinko z obraza — a »Domovina« bo pisala naprej, da smo vseh nesreč krivi samo mi!

Da bomo nasprotnike poznali.

»Vstajenje Slovenske kmetijske stranke«

Je popisal sam gospod socialist P. in posegel nazaj do Adama. Pri tem pa je konstatiral, da je gospoda tisti, ki to uničuje, kar kmet pridelava. To gospodo je treba odstraniti! Ubogi Pucelj! Minister ni več, zdaj je le še mesar. Toda tudi to ne bo več, ker on to uničuje, kar kmet pridelava — njega bodo odstranili. — Ali misli Prepeluh, da bo na tako brihtno velikonočno voščilo kmetijske stranke res vstala? Naš kmet ni tako nespameten, da bi začel boj med posameznimi stanoviti, ker ve, da bi v takem boju ne imel dobička ne kmet in ne kak drug stan, pač pa taki-le

Kako Jasjek Mosjenžni ni mogel najti sreče.

Poljski spisal K. Przerwa-Tetmajer; preložil Al. Benkovič.

Jasjek se je z obema rokama prijel za glavo.

»Marina! Boljše bi bilo, da mi nisi rekla tega! — O Marija!«

In je sklonil nesrečno glavo, obupna žalost se ga je lotevala. Ona pa mu ponavlja: »Premehak si bil. Zakaj me nisi objel nasilno kakor on? Zdaj sem kakor začarana...«

»Je že moralo tako biti!« pravi sam pri sebi Jasjek Muzika. »Tako je bilo treba!... Jaz pa tega nisem vedel!«

In je glavo povsobil do kolen.

»Ko bi me vsaj takrat, ko sem šla izza koč, ne bil tako pustil! Ko bi mi ne bil verjel, ko bi me bil takrat nabill! Ti si me pa takoj pustil, čim sem ti rekla besedico. Kakšen mož pa si? sem si mislila takrat,« je rekla Marina.

»Da bi te tepel? Saj si vendar vedela, da te imam rad kakor svoje življenje.«

»Tega nisem vedela. Mislila sem si: vseč sem mu, če bi me pa rad imel, bi se postavil zame. Jaz nisem taka, da bi se sama komu ponujala.« In Marina je ponosno dvignila krasno glavo.

Jasjek pa je žalostno pritrjeval: »Torej tak bi bil moral biti!... Jaz pa tega nisem vedel!... Kaj pa zdaj?«

»Vsega je konec.«

Jasjek se je rezko vzravnal: »Kaj pa, ako ga ubijem?« A Marina: »Zaprli bi te in potem obesili, in če bi te tudi ne obesili in ne zaprli, bi te itak ne vzela — mehko dušo imaš, otroško, ne možko!«

»Gledal sem nate kot na kraljico...«

»On pa je bil z mano nasilen kot mož...«

Jasjek je kimal z glavo. »Marina!« je rekel čez nekaj časa. »Nisem bil z vsako tako kot s tabo. A ti si mi bila prelepa in stokrat predraga...«

»Čudno srce imaš!«

»Čudno! Kaj bo zdaj z nama?«

»Nič. Ne ljubim te več. Premehak si!«

Jasjek je vstal.

»Zdrava ostani!«

»O ne! Moraš mi igrati na svatbi!«

»Za ves svet ne!«

»Jasjek! Saj me vendar rad vidiš... Pa boš vendar igral... Nikar me ne žali!«

In Jasjek je ostal in igral.

Igral je tri dni in tri noči, kajti tako svatbo je napravil stari Kružel svoj bogati hčeri. Igral je tako, da strune niso škripale, ampak prasketale in da se je raztrgal ves novi lok. Igral je tako, da se mu je koža lupila s prstov, da mu je peta od pritrtkavanja pričela otekati in mu je tri dni in tri noči voda kar hla od las. Igral je tako, da so ljudje kar strmeli, njemu pa se je zdelo, da mu je duša prešla v gosli, on pa da jo z lokom biča, biča in biča in ji govori: »Mehka si! mehka si! mehka si! — otroška — ne možka!«

Vse tri dni Marinine svatbe ni vzel drugega v usta kot vino in žganje. Pil je in igral.

Pred zoro tretje noči se je končala ta svatba in to Jasjekovo igranje.

Z nikomur se ni poslovil Jasjek, nikogar več ni hotel videti, svoje stvari je pustil tu in je tak, kakor je bil, z goslimi pod pazduho odšel iz Rogožnika.

In je srečal starega Gonsjorka, ki je hodil okrog svojega plota in vsajal nove kole. Tudi on je bil na svatbi, a ne dolgo, ker je bil vesel, da je Margareta ostala tam in da bo imel doma mir brez nje. Jasjek je že hotel brez odgovora mimo, a stari Gonsjorek mu je sam položil roko na ramo.

»Se ne pozdraviš me starca? Kam pa greš?«

»Po svetul!«

»Po svetu? Zaradi te svatbe? Ali ti nisem pravil: Pa-zi, če ne te sne! In te je res snedla!«

»Torej z Bogom ostanite.«

»Bog s teboj! Zdaj vidiš, da te je to dekle snedlo. Macjek se je pa veselil. To ti je fant! Za tako, kot je ona, je treba hlačnih jermenov, ne pa strun in loka! Premehak si!«

»Torej z Bogom!«

»Z Bogom! Nikar si ne ženi k sreči! Mogoče, da te je sam Jezus obvaroval, ker bi te bilo konec pri njej.«

Jasjek je že odhajal po cesti, stari Gonsjorek pa je go-drnjal:

»Grozno nespameten postane človek zaradi ženske. Ta je bil videti vrl dečko; vse mu je šlo od rok, pri žagi, pri konjih, v mlinu, in lepo je znal igrati. To ga je pa tako predrugačilo... Ljubezen! Hm! Ali je to glava, ali noga, ali pa vse skupaj? A če se je lotiš, po tebi je! Hm! Ko bi se mi vsaj vrnilo tistih dvajset let!«

Zopet je šel Jasjek Mosjenžni Muzika čez hribe in doline proti Ogrski in je govoril sam pri sebi:

»O, kakšen neumnež sem! Zakaj se nisem takrat v mlinu okrenil k njej? Ali ni bilo dosti priložnosti? Saj je sama čakala! Sama je hotela... O ti neumnež neumni!«

»Kakšna je ta duša v meni? Sam se ji čudim. Česar nočem, to mi sili v pest, kar bi hotel, to ni moje, kar bi pa lahko bilo moje, tega ne lovim in ne stisnem... Ali sem začaran? Marisje Hoholovske nisem mogel vzeti, dosti sem trpel zaradi nje... Takrat, ko se mi je ponujala prilika... sem zamudil. Ej! Ali so mi te-le gosli naredile? Ali me ne vodijo tja, kjer mčesar ni zame? Dušo so mi raz-mehčale; saj je rekla ona: »Tvoja duša ni možka, ampak otroška!« Ni je sreče z njimi, pa je ni! Ali so me začarale?... Sicer pa, če bi njih ne bilo, bi me ne bila najela h konjem... Vse je govorilo o meni... Zaradi teh gosli!«

In taka žalost ga je prevzela, da je dvignil roko, v kateri je držal gosli, in je hotel z njimi udariti ob kamen — potem pa se je spomnil, da je to vendar vse in edino, kar ima na svetu!... Da nima ničesar več!... Nič, samo te gosli in glas, ki gre po svetu o njih.

In je zaigral, a ne svojo pesem, niti kako drugo žalostno, ampak udaril je z lokom po strunah, da so zazve-nele vse naenkrat in je zaigral čarodejno rokovnjaško ko-račnico:

»Hej, gremo v les — na kapi se treso peresa, hej, gremo v les — kjer gremo, tam se zemlja stresla!«

Tako igrajoč je šel na Ogrsko in ljudje niso nič več slišali o njem. Nekateri so pravili, da je šel k ciganski bandi, ki ga je že prej hotela najeti, drugi, da je utonil v Vahu, drugi, da se je izpil in umrl, še drugi pa so pravili,